

שְׁבוּיֵי אֵשׁ

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

וראיה יש בידי מדגרסינן בירושלמי בפרק לולב וערבה [סוכה פ"ד הל"ה] ר' יעקב בשם שמואל קדש בבית זה ונמלך לאכל בבית אחר(ת) חוזר ומקדש, ר' הושעיא אמר מי שסוכתו עריבה עליו מקדש ליל יו"ט אחרון בתוך ביתו ועולה ואוכל בסוכתו. א"ר אבון לא פליגי מה דמר שמואל בשהיה דעתו לאכל בבית אחר, כלומר שלא היה דעתו לאכל באותו בית שאכל עכשו, מה דמר ר' הושעיא בשלא היה דעתו לאכל באותו בית. והתם ודאי בשרואה מקומו הראשון מסוכתו מיירי דאי לאו הכי לא הוה שרי לשמואל, דהא לא מהני קדוש בבית הכנסת אף על פי שעל דעת לאכל בביתם עשאוהו, אלא ודאי כדאמרן, ואפילו הכי אמרינן דלא אמר ר' הושעיא דמהני אלא בשקדש על דעת לעלות ולאכל בסוכה (ט).

אין קידוש אלא במקום סעודה. דכתיב [ישעיהו ג' ח] וקראת לשבת עונג, במקום קריאה שם תהא עונג.

שכיבי אש

לפי חלוקת

דתנן בפרק שלשה שאכלו [ברכות דף ג.] דמזמנין כאחד עכ"ל, והיא שיטת רבינו כאן דס"ל דאם רואה מקומו שפיר דמי. וכן מבואר גם במהר"ם חלאוה, ומסתברא דוקא כשאינו רואה משם מקום סעודתו, אבל אם רואה מקומו משם והוא בחד ביתא, מפנה לפנה שאינו חולק רשות, יצא, דומיא דשתי חבורות דבזמן שרואין אלו את אלו מצטרפין. והנה מדברי רבינו משמע דאפילו מבית לבית או מבית לחצר נמי מהני רואה מקומו הראשון, וכמו שהביא בשם רב עמרם גאון, ודלא כדעת מהר"ם חלאוה. ומיהו אפשר לדחוק דבחד ביתא סגי ברואה מקומו לבד, אבל מבית לבית בעינן נמי שיהא דעתו לכך וכמו שנתבאר מדברי רבינו. וכן מבואר בטור או"ח סי' רע"ג בשם רב שר שלום שכל שרואה מקומו מותר אפילו מבית לחצר ורואה בשו"ע שם ס"א ובאוצר הגאונים כאן, ובחידושי הריטב"א בשם הר"י קרהקושא, ובספר הבתים פכ"ט שבת. ובשעה"צ שם סק"ח הביא מחלוקת האחרונים ז"ל אי בדיעבד מהני רואה מקומו ודעתו לכך עיי"ש בזה. וקמן מבוארת דעת רבינו דשפיר מהני תרוויהו, וכמו שהוכיח כן מדברי הירושלמי. [ויש להעיר דרבינו נקט בלשונו, „רואין המקדש“, אבל הני רבנותא כתבו דצריך לראות מקומו של המקדש ודו"ק].

(ט) הנה נחלקו הראשונים ז"ל בסוגין אי מהאי ירושלמי יש להוכיח דבכל גווני מהני אם היתה דעתו מתחילה, והא דאמרינן לדידהו דאין קידוש אלא במקום סעודה לא אתי אלא למעוטי נמלך. ויש סוברים דהתם איירי דוקא מבית לסוכה, דהוי כמאיגרא לארעא ומפנה לפנה, דאינו שינוי מקום גמור, ובכה"ג מהני דעתו, אבל מבית לבית לא מהני אפילו אם היתה דעתו לכך מעיקרא עיין בתוס' בסוגין וברא"ש ושאר רבנותא. אמנם צריך עיון קצת דמדברי הירושלמי גופא דנקט בהא דשמואל „קדש בבית זה ונמלך לאכל בבית אחר“, משמע דאפילו מבית לבית נמי מהני דעתו וצ"ע בזה. והנה הר"ן בפירושו ובחידושי דחה שיטה זו „דכיון דלענין קידוש מפנה לפנה דיניה כמבית לבית ליכא לאפלוגי בהו, ותו דבשלמא מארעא לאיגרא חזי להדדי, אבל בסוכה מי לא עסקינן דביתו כאן וסוכתו במקום אחר דהוה ליה כמבית לבית, אלא ודאי דירושלמי פליגא ואנן כגמרא דילן נקטינן“, ועיין באו"ז, הלכות ערב שבת סי' כ"ג, ודעת רבינו היא באמת דהכא איירי כשרואה מקומו הראשון מסוכתו, ולכן שפיר מהני אם היתה דעתו לכך מתחילה. וראה בספר אהל מועד, שער קידוש והבדלה דרך ראשון נתיב י"א שכתב דיש לדחות דבריהם של המביאים ראייה מהאי ירושלמי דמהני תנאי, „דאפשר שמיירי שאכל כזית במקום שקדש“ עיי"ש. ולא זכיתי להבין דבריו דאי הכי פשיטא דיצא ידי קדוש ומאי קמ"ל בהאי דינא וצ"ע. ועיין בתורי"ד שיש גורסים בירושלמי ונמלך לאכול „כזית“ בבית אחר. ולפי גירסא זו מוכח דכל אכילתו צריכה להיות במקום הקדוש עיי"ש. [ועיין בצרור החיים, הדרך השלישי, ענין הקדוש ודבריו צ"ע].

סבור מינה הני מילי מבית לבית אבל מפנה לפנה לא. המחזור כדברי המפרשים ג"כ שפירשו מבית לבית. כגון מרשות זו לרשות אחרת, כלומר בבתים אחרים ממש, אבל מפנה לפנה, כגון מקיטון לטרקלין שרי, כיון שהכל בתוך בית אחת הוא והוא ליה הכל כבית אחת ממש.

ואמר להו רב חנן דאפילו מארעא לאיגרא הוה מקדש לך. כלומר היה מצריך לנו לחזור ולקדש, ולפי מה שכתבנו אם יש ארובה ביניהם שיכולים לראות אלו את אלו מותר (י').

מתעקרא לכו שרגא. יכבה הגר ולא יזדמן לכם לקדש ולא לאכול, אבל אם רצו לאכול ולקדש בלא גר או לאור הלבנה הרשות בידם, וכן חשיב רבינו האיי ז"ל. ויש מי שאומר מהכא שמעינן דכל שאינו אוכל אינו צריך לקדש, שלא נתקן אלא לסעודה, דאף על פי שצריך לזכרו בכניסתו דבר תורה יוצא הוא במה שזכרו מעין שבע, עד שיש כותבים שלכך נתקנה ברכת מעין שבע (יא). ותדע שהדברים כן שאם היה חייב לקדש אפילו בלא

שכיבי אש

(י) מה שכתב רבינו כאן דאם יש ארובה ורואה מקומו הראשון חשיב מקום סעודה, צריך להוסיף דהיינו דוקא אם היה דעתו לכך מתחילה וכמו שנתבאר לעיל בדברי רבינו. אך אפשר דמאיגרא לארעא קיל טפי וסגי ברואה מקומו בלבד, וכמו שכתבנו לעיל בדעת המהר"ם חלאוה, ועדיין צ"ע בזה.

ובשו"ת הרשב"א ח"ד סי' רע"ח כתב השואל, רבי מרדכי האזובי, בתוך דבריו, ושמעתי שיש מפרשים מבית לבית, היינו מרשות זו לרשות אחרת, ומפנה לפנה, מקיטון לטרקלין ומארעא לאיגרא ומבית לעליה ואעפ"י שיש ארובה פתוחה ביניהם, ולכאורה הכוונה היא, שאפילו שיש ארובה פתוחה מ"מ מבית לבית לא מהני, דבעינן נמי שתהא דעתו לכך מתחילה. ומבואר מדבריו דמארעא לאיגרא דינו כמפנה לפנה וצ"ע. וראה עוד בתשובתו של הרשב"א ז"ל שם.

(יא) בחידושי המאירי בסוגין כתב, דזה שביארנו שאין קידוש אלא במקום סעודה, אפילו מי שלא היה בדעתו לאכול כלל, ואין קידוש שלו כלום ולא יצא ידי קידוש, והוא שאמר אביי ובקידושא דהכא לא נפקותו, אף שתלכו לשכב בלא אכילה, אפילו הכי אין אתם יוצאין ידי קדוש. ומ"מ דוקא בזמן שדעתם לאכול ואירעה סיבת שמפקעת אכילתם, אבל כל שאין דעתם לאכול מקדשין בלא אכילה, אלא שגדולי הרבנים מפרשים שאף בשאין דעתם לאכול אין הקידוש מוציא בלא סעודה. ומ"מ אף לדעתם כל שאכל מבעוד יום וגמר סעודתו בשעה שקידש היום והפסיק לקדוש, עולה לו סעודתו לדונו כקדוש במקום סעודה עכתו"ד המאירי. ובספר אהל מועד, שער הקדוש וההבדלה, דרך ראשון נתיב ג' כתב י"א שאם הוא שבע ואינו רוצה לאכול הרשות בידו לקדש אעפ"י שאינו סועד, וראיה לזה מדברי הרי"ף ז"ל דכתב שמקדש לאחר בהמ"ן, ונראה מדבריו דמקדש אעפ"י שאין דעתו לאכול, אבל בעל ההשלמה מפרש דשאני התם כיון שאכל ברשות קודם קידוש, מקום סעודה מיקרי עיין באהל מועד שם. וכעין זה מבואר בספר הבתים, שערי הקדוש והשביתה שער הראשון אות ז' שכתב שם, ויש מן הגדולים שכתב מי שאין דעתו לאכול בלילי שבת מקדש על היין אעפ"י שאין שם סעודה, שאין מבטלין קידוש מפני הסעודה. ויש מי שכתב שאין מקדש אלא אם כן יטעום כזית וזה נראה עיקר.

[והנה הרי"י מולכו בתשובתו כת"י [הובא בברכ"י או"ח רע"ב] ס"ל דאפילו בלא פת ויין צריך הוא לומר את ברכת הקדוש עיי"ש. אך מדברי הני רבוותא מוכח שלא כדבריו, וראה בשו"ת ברכה שם. ועיין במאירי להלן דף קיד. "כל שאין לו פת ויין אינו מקדש כלל אלא קדוש שבתפלה". אמנם במאירי ברכות דף נב. כתב שאם אין לו כוס, "מקדש בלא כוס, שהרי מצינו קדוש בלא כוס למי

סעודה, מאי קאמר לא מתקדש לכו, הא על כרחו צריכים לקדש, אלא ודאי הכי קאמר לא מתקדש לכו משום דלא מתאכל לכו וכן דעת רבנו ג'ר.

ולדידי קשיא לי דאם כן מאי קאמר לא מתאכל לכו, דהא על כרחו צריך הוא לאכול פת בלילי שבתות כדאיתא בברכות [דף מט:], ואם כן הרי הוא צריך לקדש על כרחו כדי שיאכל והדרא קושיין לדוכתא. ורבנו ג'ר"ו תירץ לי דמכל מקום אינו מחויב לאכול בלילה, אלא אם רצה ממתין עד למחר, שאף על פי שהוא צריך לאכל ג' סעודות, מכל מקום יכול הוא להשלימן מתי שירצה בכל יום השבת, שאין חיובן ערב ובקר וצהרים לדעת המפרשים ג'נ"ב (יב). וגם זה צריך לעיין דאם כן טעה בלילי שבתות או ביום השבת ולא הזכיר של שבת לא יהא חוזר, כיון שאינו מחויב עכשיו בפת. ויש לומר כיון שעכשיו אכל ונפטר בכך מידי אכילת שבת זו, הילכך חייב הוא לחזור, דזו היא אכילתו המחוייבת (ג). ושוב מצאתי לרב ברצלוני ז"ל שכתב שאסור לקדש בלא ג' דמשום הכי אמרינן הכא לא מתקדש לכו. ולפי זה אין מכאן ראיה שלא יהא אדם חייב לקדש אף על פי שאינו אוכל, דהכא הכי קאמר לא מתקדש לכו בלא ג' וכיון שכן לא מתאכיל לכו. וכן כתבו משם רבים מהגאונים ז"ל שאסור לקדש בלא ג', אלא שהתירו אם יש ריח רע בבית וכיוצא בזה לצאת

שביבי אש

שהיה יושב ואוכל וקדש עליו היום" וצע"ג. ועוד תימא דבההיא דקדש עליו היום אינו פטור אלא מברכת פרי הגפן, אבל מקדש הוא על היין, ודברי המאירי מרפסין איגריה]. אולם מה שכתב רבינו דבברכת מעין שבע יוצאים ידי חובת קדוש מן התורה ויש אומרים שלכן נתקנה ברכה זו, לא מצאתי מבואר כן בראשונים ז"ל. בדבריהם לא נתבאר אלא שבתפלה יוצאים ידי חובת המצוה מדאורייתא, וכמבואר בתורי"ד סוף פסחים, ובחידושי הריטב"א שבת כג', סט: וכן בדברי המאירי הנ"ל ובמג"א סי' רע"א ועיין להלן אות כ"ח, אך אין מוזכר כלל בדבריהם ברכת מעין שבע. ועוד דהרי ברכה זו תקנוה משום עם שבשדות וכדאיתא בשבת דף כד: וצ"ע. ברם באמת מבואר כן להדיא בירושלמי בפרקין הל"ב, נהגין תמן במקום שאין יין שלית ציבור יורד לפני התיבה ואומר ברכה אחת מעין שבע, וחותרם מקדש ישראל ויום השבת. ומתבאר מדברי הירושלמי דבברכת מעין שבע יוצאין ידי חובת קדוש במקום שאין יין. ועיין בפירוש מבעל החרדים בירושלמי פ"ח ברכות עיי"ש. ומיהו לכאורה משמע מהתם איפכא דדוקא מי שאין לו יין, אבל אם יש לו יין, אע"ג דאין לו פת ואינו יכול לסעוד, אפי"ה מקדש הוא על היין וצ"ע. ועיין בשו"ת משכנות יעקב או"ח סי' ק"ו שהעלה בפשיטות לדינא דמי שאין לו סעודה גמי מקדש על היין, משום דדין קידוש על היין, ודין קדוש במקום סעודה הם שני דינים בפני עצמם עיי"ש וצ"ע בזה.

(יב) ראה לעיל בפרק ראשון אות ל"ב שהובאו בארוכה שיטות הראשונים ז"ל בזה.

(ג) מבואר מדברי רבינו דנהי דהוי מצי למיפטר נפשיה מחובת הסעודה באכילה אחרת, מ"מ כיון דעתה אוכל בערב וקיים מצותו באכילתו בלילה, חשיב כאכילה המחוייבת וצריך לחזור ולברך ולהזכיר של שבת. אלא דיל"ע אם יאכל מלבד סעודה זו, שלשה סעודות נוספות אם צריך לחזור ולברך, דהא השתא אינו זקוק לסעודה זו לצאת בה ידי חובתו. וראיתי שנסתפק בזה במכתבי תורה [מאדמו"ר זצ"ל מגור] סי' ל' עיי"ש. והנה אית מרבוותא דסברי דבכל סעודות השבת צריך הוא לחזור ולברך אם שכח להזכיר של שבת, דכיון דביום זה יש חובת אכילת סעודות, אם כן כל הסעודות שיאכל ביום זה יש בהן הזכרת חובה, וכן דעת הרא"ה, בפקודת הלויים, והרשב"ץ בברכות דף מט:, אמנם דעת רבינו ורבו הרשב"א ושאר הראשונים ז"ל דדוקא באותן סעודות עצמם שמחוייב הוא באכילתם הוא דאמרינן דחוזר ומברך.

לחצר ולקדש, והוא שיראה הנר משם (י'). ומי שנאנס ולא קדש מפני שכרות או שינה וכיוצא בזה מקדש למחר כל היום וכן כתבו משם רב עמרם ז"ל (טו).

מה שאמרו בשנוי יין שצריך לברך הטוב והמטיב, אמרינן בברכות [נט:]: דוקא דאיכא אחר דשתי בהדיה. ורש"י הוסיף עוד דוקא כשהיין השני טוב מן הראשון. ואינו מחוור דאפילו בגרוע ממנו מברך, שאין הדבר אלא מפני רבוי טובה, והיינו דאמרינן בירושלמי דברכות [פ"ו הל"ח] דרבי היה מברך על כל חבית וחבית, ובודאי לא היה אחרון אחרון משובת, ועוד שהרי קודם שישתה הוא מברך ואינו יודע עדיין אם הוא טוב יותר, ומשם הר"א ז"ל אמרו דה"ה לשני מיני פת דמברך הטוב והמטיב. ואינו מחוור כלל דלא תקנו אלא ביין שאינו מצוי להיות לו שני מינין והוי רבוי טובה, אבל פת מצוי הוא בכך כל היום. וכן כתבו בתוספות (טו).

שביבי אש

אוצר החכמה

(י') בספר העיתים לרבינו יהודה אלברצלוני סי' קמ"ה הביא תשובת רב האי גאון דאם הנר בבית זה ומקום סעודה בבית אחר והנר נראה במקום סעודה, רשאי לקדש שם. אבל אם אין שם הנר נראה ואין אורה מגיע להשתמש בו אין שם קידוש עכ"ד שם. ובארחות חיים, הלכות קדוש היום אות ר"ה הביא בשם רב ניסים גאון ד, אי קדש בבית זה ואזל לחצר, וקחזי לאתרא דקדיש וקחזי הנר, ואעפ"י שאינו יכול להשתמש לאורו, אינו צריך לחזור ולקדש". עוד הביא בספר העיתים שם סי' קמ"ז תשובה נוספת מרב האי גאון בענין זה ומסיק שם, "לפיכך מי שאין לו נר, או שכבה נרו אינו אסור לטעום כלום, ומותר הוא, אם דעתו מיושבת עליו, לסעוד בחושך, אי נמי שיש לבנה שסועד לאורה מותר, ואם אין דעתו מיושבת עליו לאכול אין קדוש עולה לו עד שקובע סעודה ומקדש ויעלה לו קדוש היום". והיא התשובה שהזכירה רבינו לעיל, ועיין ספר הבתים, שער ראשון אות ח'. ובארחות חיים שם אות י"ב. והנה מדברי רבינו כאן נראה דהרב ברצלוני ז"ל חולק על שיטת רב האי גאון בזה, וס"ל דאינו רשאי לקדש בלא נר או שאינו רואה את הנר, ולפי המתבאר מדברי ספר העיתים מוכח דשני דיעות אלו מיוחסות לרב האי גאון וצריך לי תלמוד. וראה באוצר הגאונים כאן.

(טו) הנה מלשונו של רבינו נראה להדיא שאינו מקדש כל היום אלא היכא ששגג או נאנס, אבל אם הזיד ולא קידש בלילה אינו יכול לקדש כל היום. והטעם הוא משום דהא דאמרינן מקדש והולך כל היום כולו אינו אלא מדין תשלומין בלבד, אבל באמת זמן החיוב אינו אלא בלילה, ולכן ליכא תורת תשלומין אלא בשוגג או באונס אבל לא במזיד. וכן מבואר בב"ח או"ח רע"א לבאר שיטת רב עמרם גאון שמובא כאן בדברי רבינו, אך הרמב"ם בפכ"ט שבת הל"ד חולק על זה, ואית ליה דמי שלא קדש בלילה בין בשוגג ובין במזיד, מקדש למחר כל היום, משום דאיהו ס"ל דכוליה יומא דשבתא זימנא הוא עיי"ש בב"ח, וראה מה שנתבאר בזה במעין התורה, שבט תשל"ו.

והנה בצרור החיים, הדרך השני אות י"ז כתב בשם הראב"ד לפרש דהא דאיתא בגמ' להלן דף קו. ביום מגין, ת"ל את יום, היינו, "היכא שלא קידש בלילה מגין דהוי תשלומין ביום, אבל קידש בלילה אין קדוש היום מדאורייתא, אלא מדרבנן". ומבואר מזה להדיא דדין תשלומין בקדוש כל היום מקרא ילפינן לה והוא מן התורה. וראה בספר הבתים, שערי הקדוש והשביתה שער השני אות ח. אמנם בשבלי הלקט סי' צ"ג כתב דהא דמקדש והולך כל היום כולו הוא, "כדי שלא תשתכח תורת קידוש", ומוכח שהוא תקנתא דרבנן גרידא. ועיין היטב בחידושי רבינו דוד להלן דף קו. ובשביבי אש אות כ"ט.

(טו) בתוס' בד"ה שינוי יין, וכן בברכות דף נט: בד"ה הטוב והמטיב כתבו דמברך ברכה זו אפילו על יין גרוע יותר מן הראשון, ובלבד שלא יהא רע יותר מדי. וכן כתב הרשב"א בברכות שם, "הא דמברך על שינוי יין בין דבתרא עדיף מקמא, בין דקמא עדיף מבתרא, דאינו מברך אלא על ריבוי היין כרבי דהוה מברך אכל חביתא וחביתא. אבל רבינו שלמה ז"ל כתב הביאו לו יין אחר

[קא, ב.] שני מקום. שהתחיל לאכל כאן ורצה לאכל במקום אחר.

לא אמרן. אלא בדברים שאין טעונין ברכה לאחריהן במקומן, כגון פירות ויין ומיני תרגימא. ודברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן, [כגון] פת חטים ודייסא ושאר מעשה קדרה הנעשית מחמשת המינין, דכל אלו טעונין ברכה במקומן, מדתנן [ברכות דף נא:]: מי שאכל ושכח ולא בירך יחזור למקומו ויברך, וכן פירשו הרב הגאון ז"ל ור"ח ז"ל. ובתוספות אמרו שאין בכלל טעון ברכה לאחריו במקומו אלא פת ולא מעשה קדרה, דסתם אכילה פת משמע (יז).

^{לפניהם}לקבעיה הדר. אין שני מקומו חשוב כהפסק, אלא הרי הכל כסעודה אחת דלקבע סעודתו הוא חוזר, והילכך דיו בברכה אחת.

מדקתני עקרו מכלל וכו'. דלא שייכא לישנא דעקירה אלא בדבר שהוא קבע. מאן תנא עקירות. ברייתא דעקרו.

הלכה כרב ששת [רי"ף]. אבל רבותינו הצרפתים ז"ל ורבינו אפרים ז"ל פסקו כרב חסדא. ובתוספות [כתבו] דהא דקתני ברייתא לא הניחו שם זקן או חולה כשיוצאין טעונין ברכה למפרע, עצה טובה קמ"ל, שיברך ביציאתו, דשמא ישהה בכדי שיהא רעב דאינו יכול אחרי כן לברך, דתנן [ברכות דף נא:]: עד כמה מברך עד כדי שיתעכל המזון במעיו, אבל אם לא בירך כשיצא אינו טעון ברכה למפרע כשהוא חוזר אלא מברך ברכת המוציא ודיו,

שכיבי אש

^{אורייתא}

¹²³⁴⁵⁶⁷

טוב מן הראשון, והראשון נראה עיקר". וכן הוא גם בצרור החיים, דרך השני אות י"ג. ועיין בר"ן ובמאירי כאן.

וכתבו עוד דדוקא על היין נתקנה ברכת הטוב והמטיב, אבל על שאר דברים לא, והטעם משום דזיבלו כרמיהן בדמיהן של ישראל, ובתוס' בברכות כתבו הטעם דביין דוקא תקנו משום דאית ביה תרתי דסעיד ומשמח עיי"ש. אמנם רבינו יהיב טעמא חדתא דכיון דפת מצוי הוא לו כל היום, לכן אין בו שמחה ואין ראוי לתקן בו ברכה זו. ובמאירי כאן כתב טעם אחר, "הואיל ופת תקונו אף בידי אדם ואינו מסור לשמים לבד כיון", ועיין בהשלמה כאן. ובצרור החיים שם מבואר דמשו"ה תקנו דוקא ביין, משום שברכה זו נתקנה על הרוגי ביתר, והדם דומה ליין, ועוד משום שגדר המלך כרמו בהרוגים, לכן תקנוה דוקא על היין עיי"ש, וכן בתוס' מערבי פסחים שבמרדכי.

(יז) מדברי התוס' בסוגין בד"ה אלא משמע דשאר מיני מזונות גמי אפשר דהו בכלל דברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן. וכן פשיטא להו לתוספות מערבי פסחים שבמרדכי עיי"ש. וצריך לומר דהן גמי נחשבין בכלל פת, וכיון דסתם אכילה הוי אכילת פת, אף הן בכלל זה. ולא אתי אלא למעוטי שאר מעשה קדירה הנעשית מחמשת המינין. [וצ"ע דהתוס' שם הביאו כן בשם הרי"ף ז"ל. ולכאורה דעתו היא כדלהלן]. ודעת רבינו נוטה לדעת הרי"ף והר"ח דאית להו דכל מעשה קדירה העשוין מחמשת מיני דגן טעונין ברכה במקומן. אבל הרשב"ם אית ליה דכל שבעת המינין גם כן הויין בכלל דברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן, משום דלדידיה אוליגן בתר חשיבות הברכה, וכל שמברך אפילו ברכה מעין שלש גמי ברכה חשובה היא, אבל לדעת רבינו ודעימיה לא אוליגן אלא בתר חשיבות האכילה, ואכילה חשובה לא הוי אלא במיני דגן בלבד, ועיין היטב בתורי"ד כאן. וכן בשו"ע או"ח סי' קע"ח ובנו"כ שם. [ועיין באבן העזר או"ח סי' רע"ג ובהגהות דגמ"ר שם ובדברי הצ"ח בסוגין ואכמ"ל].

ובברכה אחרונה שיברך אחר כל מזונו דיו. וביומא תניא פ"ג [דף ל.] דבר עם חבירו והפליג צריך נטילת ידים, משמע מדבעי נטילת ידים דה"ה להמוציא, ואלו ברכת המזון לא קתני (יח). וכל זה לדברי הפוסקים כרב ששת וכברייטא, אבל למאן דפסק כרב חסדא, הך ברייתא ליתא, אלא לעולם לקבעיה הדר כן כתבו בתוספות.

[קב, ב.] אמר יקנ"ה. שאם יבדיל קודם הקדוש מחזי כמאן דדמי עליה שבת כמשוי. ושמואל אמר ינה"ק. דהבדלה ראוי להקדים, דשבת כמלך וי"ט כאפרכוס, ומלוי המלך ואחר כך מקבלין פני האפרכוס.

[קג, ב.] אנא נמלך אנא. כי כשברכתי מתחלה לא היה דעתי לשתות אלא כוס אחד.

איתמר לכו למישתי. פירש הרב ז"ל בלא ברכה בורא פרי הגפן, והר"א ז"ל פירש אף בברכה, דהרי קבל עליו לברך ברכת המזון, הילכך לא ישתה עד שיברכנו, ואחר כך אם רצה לשתות שותה בברכה. ותדע דאי לא, אמאי אמר להו איתסר לכו למישתי, ומנא הוה ידע שלא היו הם רוצים לברך (יט).

שביבי אש

(יח) שיטתו של רבינו היא דחובת ברכה ראשונה מחודשת אינה מחייבת שיצטרך לברך ברכת המזון על אכילתו עד עתה וכמו שנתבאר לעיל אות ה' עיי"ש היטב. ובתוס' רי"ד כאן מבואר דמדינא צריך לברך ברכת המזון, דכל היכא דמחייב ברכה לפניו, מחייב לברך על מה שאכל. ומכאן יש להוכיח בד' כוסות של פסח שכיון שצריך לברך בורא פרי הגפן על כוס של ברכה, צריך גמי לברך על הגפן [ואפילו] על היין שבתוך סעודתו וכו". אמנם דעת רבינו להלן דף קט. היא, דאינו מברך לפניו אלא בכוס ראשונה ושלישית, ולאחריהם אינו מברך אלא לאחר שתיית האחרונה וכמו שמבואר בדבריו להלן ובהערות שם.

(יט) במהר"ם חלאוה כאן הביא את שיטת הראב"ד ז"ל דמפרש להא דאיתא בברכות דף מב. דתיכף לנטילת ידים ברכה, היינו שאסור לו לאכול משנטל ידיו לברכה, עד שיברך ברכת המזון, והביא ראיה לזה מהא דאמרינן הכא איתסר לכו למישתי, דהיינו איתסר לגמרי עד שיברכו ברכת המזון דהא קבילו עליהו, ולזה נוטה דעת הרשב"א ז"ל עכ"ד. וכן הביא דבריהם בצרור החיים, דיני ברכת המזון עיי"ש. ולא נתפרש בדבריו דמאי ראיה איכא מהכא, ואפשר דהלשון „איתסר" לכו למישתי משמע איסור גמור אפילו בברכה, אך הכוונה מבוארת ביותר לפי דברי רבינו כאן, דהא לא ידע כלל אם רוצים לברך אם לאו, ועיין בהשגות הראב"ד פ"ד ברכות הל"ז-ח'. ולדעת הרי"ף ודעימיה דאית להו שאין אסור לשתות אלא בלא ברכה, אבל בברכה שרי לשתות, כבר כתבו התוס' לעיל דף קב. דאף על פי שלא היה יודע אם רוצים לשתות בלא ברכה, מ"מ היה מורה להם שלא ישתו בלא ברכה, ובאמת בחידושי הרשב"א חולין דף פו: משמע דקאי בשיטת רבותינו בעלי התוס' דאית להו כשיטת הרי"ף ז"ל עיי"ש, ודלא כמו שהביא במהר"ם חלאוה לעיל. אמנם מדברי הרשב"א ז"ל בברכות דף מב. נראה דאיהו נמי אזיל בשיטת הראב"ד ז"ל דאוסר לשתות אפילו בברכה עד שיברכו בהמ"ז עיי"ש, וצ"ע בדעת הרשב"א ז"ל. ועיין היטב בצרור החיים, הדרך השני סי' י"ד שכתב להדיא כדעת הרי"ף ז"ל דבברכה שרי ליה לשתות, והאי עובדא דאמר להו איתסר לכו למישתי תירץ כשיטת התוס' לעיל.

והנה לפי דברי רבינו לעיל דף ק. ודף קב. דאף בהפסק באמצע הסעודה נמי אינו צריך לברך למפרע על מה שאכל, דאין ההפסק מחייב אלא בברכה ראשונה לפניו, ואם כן לכאורה יש לתמוה אמאי ס"ל הכא דבאמירת הב לן ונברך נאסר עליהם לשתות לגמרי, וחייבים מתחילה לברך למפרע ברכת המזון וכמו שהוכיחו באמת הני רבוותא דלעיל מהא דשמש שמברך על כל פרוסה ופרוסה